

УДК 330.3(334)

JEL Classification: C38, F23, L16, O32

DOI: [https://doi.org/10.32515/2663-1636.2020.5\(38\).152-162](https://doi.org/10.32515/2663-1636.2020.5(38).152-162)

О.М. Левченко, проф., д-р екон. наук

О.В. В'юник, доц., канд. екон. наук

Центральноукраїнський національний технічний університет, м. Кропивницький, Україна

Механізми активізації зовнішньоекономічної діяльності інноваційно-інтегрованих структур

У статті розглянуто сучасні механізми активізації зовнішньоекономічної діяльності інноваційно-інтегрованих структур. Наведено роль інноваційно-інтегрованих структур в контексті здійснення зовнішньоекономічної діяльності, переваги і загрози їх функціонування, фактори впливу на їх розвиток. Констатовано доцільність подальшого розвитку інноваційно-інтегрованих структур на основі моделі п'ятикратної спіралі (наукові і освітні установи, бізнес-структури, уряд, громадянське суспільство та екологічне середовище). Проведено аналіз показників розвитку вищої освіти, досліджень та розробок, політичного та бізнес-середовища, соціального капіталу та екологічної стійкості, стану кластерного розвитку та зовнішньоекономічної діяльності в Україні порівняно з розвиненими країнами світу. Обґрунтовано шляхи вдосконалення механізмів активізації зовнішньоекономічної діяльності в Україні в умовах інноваційно-інтеграційних процесів.

зовнішньоекономічна діяльність, механізм, інноваційно-інтегрована структура, глобалізація, кластер, інтеграція, інновація

О.В. В'юник, доц., канд. екон. наук

А.Н. Левченко, проф., д-р екон. наук

Центральноукраїнський національний технічний університет, г. Кропивницький, Україна

Механизмы активизации внешнеэкономической деятельности инновационно-интегрированных структур

В статье рассмотрены современные механизмы активизации внешнеэкономической деятельности инновационно-интегрированных структур. Исследованы роль инновационно-интегрированных структур в контексте осуществления внешнеэкономической деятельности, преимущества и угрозы их функционирования, факторы влияния на их развитие. Констатируется целесообразность дальнейшего развития инновационно-интегрированных структур на основе модели пятикратной спирали (научные и образовательные учреждения, бизнес-структуры, правительство, гражданское общество и экологическая среда). Проведен анализ показателей развития высшего образования, исследований и разработок, политической и бизнес-среды, социального капитала и экологической устойчивости, состояния кластерного развития и внешнеэкономической деятельности в Украине по сравнению с развитыми странами мира. Обоснованы пути совершенствования механизмов активизации внешнеэкономической деятельности в Украине в условиях инновационно-интеграционных процессов.

внешнеэкономическая деятельность, механизм, инновационно-интегрированная структура, глобализация, кластер, интеграция, инновация

Постановка проблеми. Домінантою розвитку сучасного світу є високий рівень інтеграції, кооперації та координації діяльності суб'єктів соціально-економічних відносин на локальному, територіальному, національному та глобальному рівнях. Становлення цифрової економіки призводить до прискорення процедур інтеграційної взаємодії, створюючи нові можливості для активізації зовнішньоекономічної діяльності. Конкурентні переваги у глобалізованому світі одержують ті країни, території і суб'єкти господарювання, які змогли найкращим чином адаптуватися до новітніх реалій соціально-економічної взаємодії, орієнтовані на інноваційний шлях розвитку, здатні здійснювати свою діяльність в умовах цифровізації та поширення інформаційно-комунікативних технологій, спроможні до конструктивної інтеграції та консолідації спільних зусиль з іншими учасниками світового економічного простору, активно впроваджують інновації у практичній діяльності.

За показниками зовнішньоекономічної діяльності Україна значно відстає від розвинених країн світу, має місце сировинна орієнтація вітчизняного експорту, існує низка законодавчих, економічних та інших перешкод на шляху до активної міжнародної інтеграції. Низькою залишається привабливість українських суб'єктів господарювання для провідних закордонних інвесторів.

Саме тому потребують ґрунтовного переосмислення існуючі підходи до регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні з урахуванням сучасних процесів інноваційної інтеграції та кращого світового досвіду у цій сфері.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. З-поміж вітчизняних дослідників, які вивчали питання розвитку інноваційно-інтеграційної взаємодії суб'єктів господарювання, необхідно відзначити наукові праці таких фахівців, як: Вергал К.Ю. [3], Вецепура Н.В. [4], Кучерова Г.Ю. [9], Левченко О.М., Ткачук О.В. [10], Марчук Л.П. [11], Науменко М.О. [12], Обруч Г.В. [14], Півень А.В., Пашко В.В. [15], Пузирьова П.В. [18], Сизоненко В.О. [19], Синяньська Я.М., Куцкевич К., Готра В.В. [20], Станіславик О.В., Антонюк Д.В. [21] тощо. Ґрунтовну увагу дослідженню питань розвитку та регулювання зовнішньоекономічної діяльності приділено у працях наступних науковців: Акименко О.Ю. [1], Алексеєнко Л.М., Стецько М.В. [2], Домбровська С.М. [5], Завгородній А.В. [6], Калашник М.В. [7], Кахович О.О., Вотченко Р.І. [8], Наумова Л.М. [13], Положенцева К.В. [16] та ін.

Проте, потребують більш ґрунтовного розгляду аспекти поліпшення інструментарію механізмів активізації зовнішньоекономічної діяльності вітчизняних суб'єктів господарювання в умовах формування інноваційно-інтегрованих структур, прискорення глобалізаційних та інтеграційних тенденцій у світі.

Постановка завдання. Метою дослідження є визначення ролі інноваційно-інтегрованих структур у розвитку зовнішньоекономічної діяльності, оцінювання сучасного стану відносин інтеграційної взаємодії за країнами світу та обґрунтування напрямів вдосконалення механізмів активізації зовнішньоекономічної діяльності в Україні в контексті становлення інноваційно-інтеграційних процесів.

Виклад основного матеріалу. В умовах сьогодення інноваційно-інтегровані структури виступають однією з найважливіших форм забезпечення економічного зростання країн та їх територій на інноваційних засадах, оскільки вони дозволяють одержати синергетичний ефект від взаємодії усіх ключових стейкхолдерів (державних інституцій та органів місцевого самоврядування, територіальних громад, суб'єктів господарської діяльності, наукових та освітніх інституцій, громадянського суспільства в цілому) [10].

До ключових вимог функціонування інноваційно-інтегрованих структур можуть бути віднесені: гнучкий підхід до використання ресурсів, прагнення до консолідації спільних зусиль, мобільність та систематичне поліпшення організаційної діяльності, адаптація та швидке реагування на зміни внутрішнього та зовнішнього середовища, гнучке поєднання відносин співпраці та конкуренції, спрямування конкурентних відносин на створення нової якості продукції, відкритість, схильність до компромісів, безперервне самовдосконалення [11].

Розрізняють значну кількість типів інноваційно-інтегрованих структур, проте найбільш поширеною з них є інноваційні кластери. Формування інноваційних кластерів дозволяє отримати суттєві переваги за рахунок поліпшення координаційної взаємодії в процесі функціонування економічних відносин, включаючи партнерські взаємозв'язки, аутсорсингову діяльність, побудову ієрархічних рівнів, пристосування до вимог ринку, трансфер знань, обмін інноваційними ідеями та розробками [14].

До складу загальних переваг формування інтегрованих структур можуть бути вїднесені можливості спільної реалїзації проєктів, розширення клієнтської бази, мінімізації ризиків, залучення додаткових інвестицій [3].

В процесі інноваційної діяльності між різними суб'єктами господарювання та їх групами закономірно виникає низка суперечностей, які повинні вирішуватися у напрямі досягнення балансу інтересів шляхом інтеграції та досягнення бажаних показників, що характеризуються найбільшою ефективністю [20].

Значними перешкодами на шляху створення інноваційно-інтегрованих структур на сьогодні залишаються високий рівень нестабільності економічної ситуації в державі, хронічний дефіцит фінансових ресурсів, високі темпи інфляції та високий ступінь ризику під час здійснення господарської діяльності [19].

На формування та розвиток інноваційно-інтегрованих структур чинить вплив значна кількість факторів стимулюючого та дестимулюючого характеру. Існує значна кількість підходів щодо ідентифікації та класифікації цих факторів. Так, за одним з підходів, вищевказані фактори можуть бути згруповані за такими ознаками: за ступенем контролю (внутрішні та зовнішні); за тривалістю впливу (довго- та короткострокові); за мірою впливу на рівень інноваційного розвитку (фактори визначального, значного та помірного впливу); за джерелами виникнення (економічні, організаційно-управлінські, науково-технічні, соціальні, природно-екологічні); за характером впливу на інноваційний розвиток (фактори стримуючого, сприяючого, неоднозначного характеру впливу); за характером міжфакторної взаємодії (незалежні та взаємозалежні); за мірою передбачуваності (закономірні та випадкові); за характером прояву (прямого та непрямого впливу) [18].

До факторів ефективної інтеграційної взаємодії варто відносити: наявність спільних стратегічних цілей, завдань та інтересів на ринках товарів і послуг, взаємоузгоджену діяльність, чітку систему мережевих каналів і ланок взаємодії, присутність спільних цінностей у корпоративній культурі учасників, приділення особливої уваги управлінню та обміну корисними знаннями та інформацією [4].

В умовах посилення глобалізаційних та інтеграційних процесів у світі налагодження відносин кооперації та партнерства між суб'єктами економічної та іншої діяльності різних країн світу виступає вагомим чинником активізації зовнішньоекономічних відносин. Так, Законом України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16.04.1991 р. №959-ХІІ (зі змінами та доповненнями) передбачено, у тому числі, такі напрями зовнішньоекономічної діяльності, як «наукова, науково-технічна, науково-виробнича, виробнича, навчальна та інша кооперація з іноземними суб'єктами господарської діяльності», «спільна підприємницька діяльність між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та іноземними суб'єктами господарської діяльності» тощо [17].

Механізм управління зовнішньоекономічною діяльністю являє собою сукупність правових, управлінських, організаційних, економічних і мотиваційних засобів забезпечення збалансованості інтересів підприємства з цілями та пріоритетами суб'єктів зовнішнього оточення [8].

Інтеграційна взаємодія дозволяє її учасникам одержати низку позитивних ефектів за такими напрямками: «фінанси», «бізнес-процеси», «клієнти» та «інституціоналізація взаємодії» [12].

Серед параметрів життєздатності інтегрованих структур виділяють: стійкість (залежить від структурної складності системи), надійність (характеризується технологічною складністю системи), вмотивованість (визначає сукупність цілей управління та їх досягнення), живучість (залежить від терміну функціонування та ринку, етапу життєвого циклу, галузевої приналежності) [9].

Залежно від типів інтеграції, вона може відбуватися у централізованому, частково централізованому та децентралізованому вигляді, а за рівнями – здійснюється фірмова, корпоративна та галузева взаємодія [15]. Інший підхід до ідентифікації рівнів інтеграції містить її поділ на мікроекономічну (внутрішньокорпоративну, міжфірмову) та макроекономічну (регіональну, національну, глобальну) [21].

Розрізняють декілька моделей інтеграції в умовах інноваційних змін: третинна спіраль «The Triple Helix model» (зосереджується на відносинах університет-індустрія-держава); четвертинна спіраль «The Quadruple Helix model» (додатково включає громадянське суспільство, медіа та культуру); п'ятикратна спіраль «The Quintuple Helix model» (до неї входить також природне середовище суспільства) [22]. Складові п'ятикратної спіралі відображено на рис. 1.

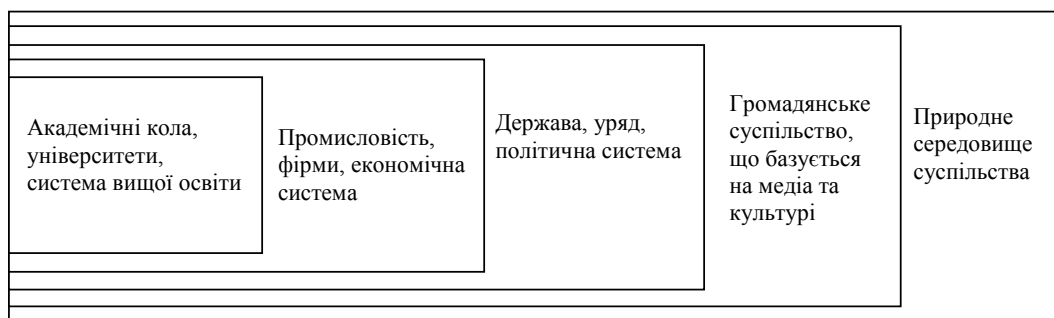

Рисунок 1 – Складові моделі «The Quintuple Helix model»

Джерело: сформовано на основі [22]

Аналізуючи значення індикаторів стану розвитку вищої освіти, досліджень та розробок в Україні порівняно з розвиненими країнами світу (рис. 2), можемо констатувати вкрай низькі позиції нашої держави за станом здійснення досліджень і розробок (значення показника складало 20,5 балів із 100 можливих у 2020 році), тоді як у Польщі воно становило 32,8 балів, Чехії – 28,8 балів, а в США – 77,1 балів.

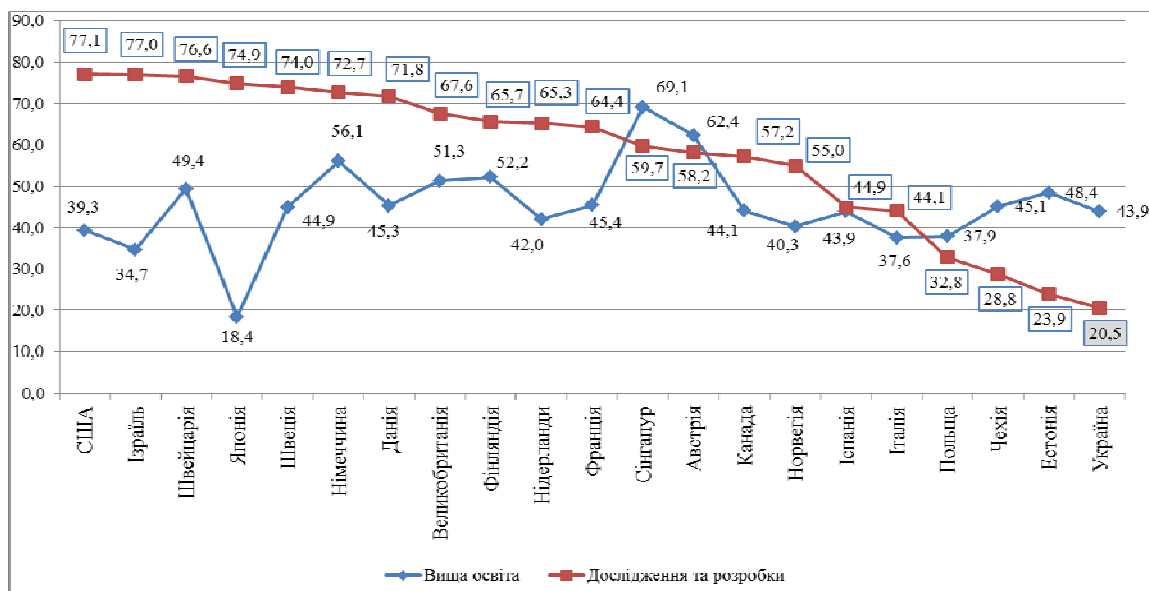

Рисунок 2 – Значення індикаторів стану розвитку вищої освіти, досліджень та розробок в Україні порівняно з розвиненими країнами світу, 2020 р.

Джерело: побудовано за даними «The Global Innovation Index, 2020» [24].

Наступними важливими елементами у складi п'ятикратної спіралі інтеграційної взаємодії є стан розвитку політичного та бізнесового середовищ (рис. 3). У порівнянні з розвиненими країнами світу за обома вищевказаними показниками Україна займає найнижчі позиції, оскільки рівень розвитку політичного середовища склав у 2020 році 44,5 балів за 100-ною шкалою, а бізнес-середовища – 61,2 балів. Найбільш негативною є ситуація щодо розвитку політичного середовища, зважаючи на те, що навіть у сусідніх країнах його значення були набагато вищими (Польща – 69,5 балів, Чехія – 75,1 балів).

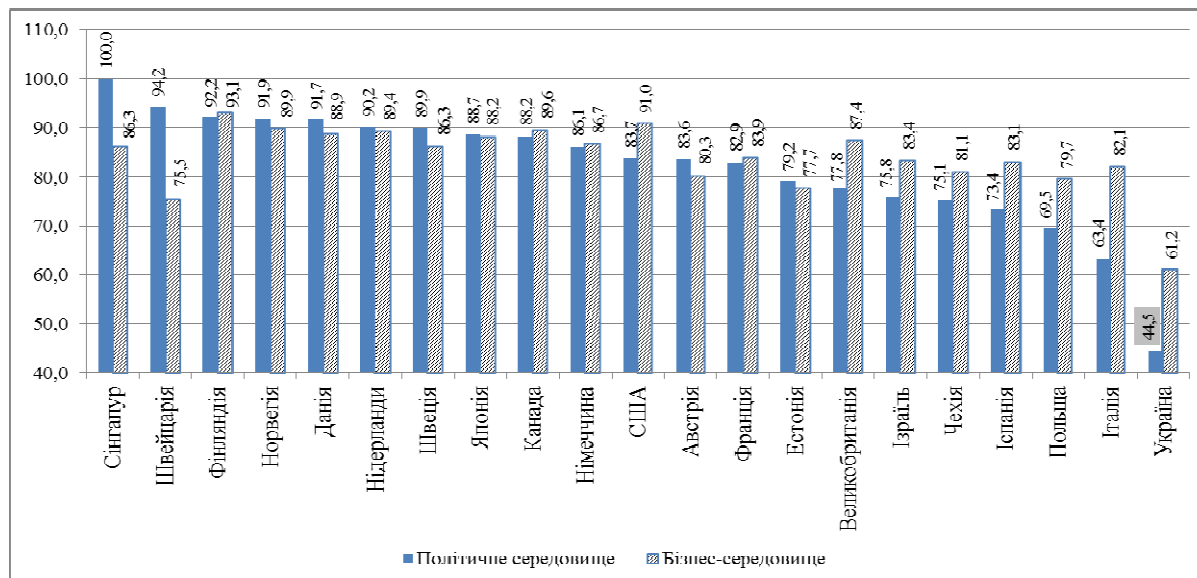

Рисунок 3 – Значення індикаторів стану розвитку політичного середовища та бізнес-середовища в Україні порівняно з розвиненими країнами світу, 2020 р.
Джерело: побудовано за даними «The Global Innovation Index, 2020» [24].

Стосовно показників стану соціального капіталу (45,0 балів) та екологічної стійкості (20,2 балів) Україна також характеризувалася найнижчими значеннями у 2020 році (рис. 4).

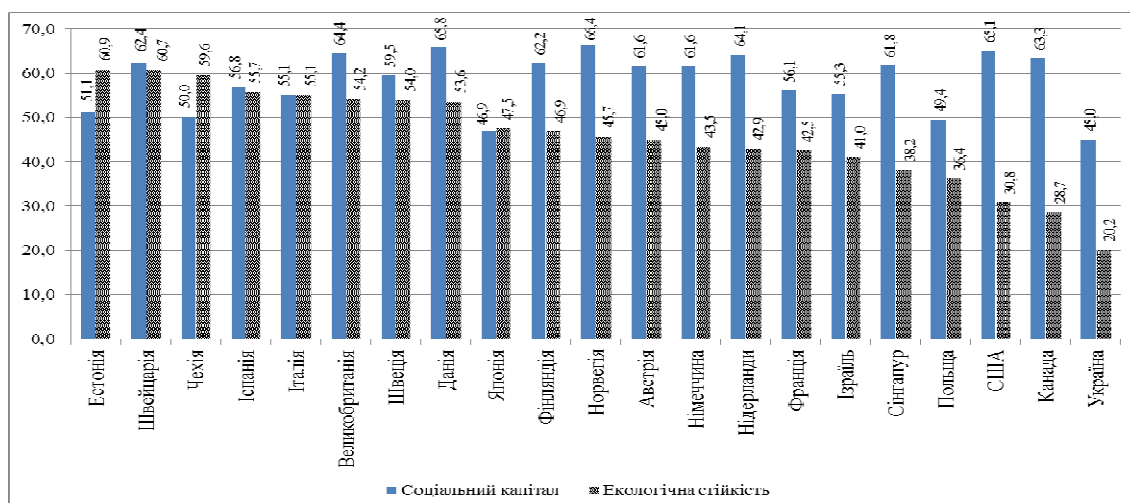

Рисунок 4 – Значення індикаторів стану розвитку соціального капіталу та екологічної стійкості в Україні порівняно з розвиненими країнами світу, 2019-2020 рр.
Джерело: побудовано за даними «The Global Competitiveness Report, 2019» [23] та «The Global Innovation Index, 2020» [24].

Аналогічну ситуацію спостерігаємо й щодо індикатору стану кластерного розвитку в Україні порівняно з розвиненими країнами світу (рис. 5), який становив лише 40,9 балів зі 100 можливих у 2020 році, а також показників зовнішньоекономічної діяльності (табл. 1).

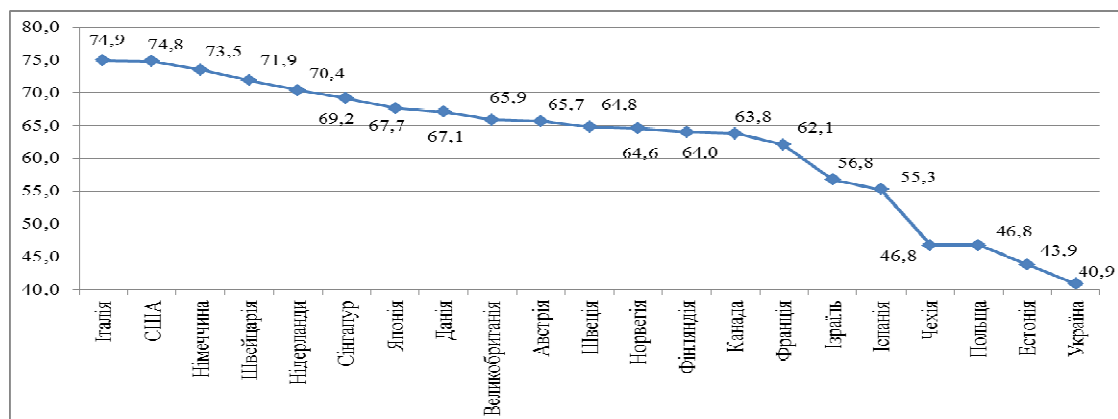

Рисунок 5 – Значення індикатора стану кластерного розвитку в Україні порівняно з розвиненими країнами світу, 2020 р.

Джерело: побудовано за даними «The Global Innovation Index, 2020» [24].

Таблиця 1 – Значення основних показників зовнішньоекономічної діяльності в Україні порівняно з розвиненими країнами світу

	Обсяг експорту, млрд. дол.	Обсяг імпорту, млрд. дол.	Населення, млн. осіб	Експорт на одну особу населення, тис. дол.	Імпорт на одну особу населення, тис. дол.	Сальдо зовнішньої торгівлі, млрд. дол.
Австрія	184,8	193,7	8,80	21,0	22,0	-8,9
Канада	423,5	442,1	37,70	11,2	11,7	-18,6
Чехія	144,8	134,7	10,70	13,5	12,6	10,1
Данія	113,6	94,93	5,90	19,3	16,1	18,67
Естонія	13,44	14,42	1,23	10,9	11,7	-0,98
Фінляндія	67,73	65,26	5,60	12,1	11,7	2,47
Франція	549,9	601,7	67,80	8,1	8,9	-51,8
Німеччина	1560,0	1240,0	80,50	19,4	15,4	320
Ізраїль	58,67	68,61	8,70	6,7	7,9	-9,94
Італія	496,3	432,9	62,40	8,0	6,9	63,4
Японія	688,9	644,7	125,50	5,5	5,1	44,2
Нідерланди	555,6	453,8	17,20	32,3	26,4	101,8
Норвегія	102,8	95,06	5,40	19,0	17,6	7,74
Польща	224,6	223,8	38,30	5,9	5,8	0,8
Сінгапур	396,8	312,1	6,20	64,0	50,3	84,7
Іспанія	313,7	338,6	50,00	6,3	6,8	-24,9
Швеція	165,6	153,2	10,20	16,2	15,0	12,4
Швейцарія	310,8	279,4	8,40	37,0	33,3	31,4
Україна	39,69	49,06	43,90	0,9	1,1	-9,37
Великобританія	441,2	615,9	65,10	6,8	9,5	-174,7
США	2377,0	3214,0	335,00	7,1	9,6	-837,0

* Примітка: останні доступні дані за 2017-2020 рр.

Джерело: складено за даними «The World Factbook» [25].

Аналізуючи дані табл. 1, можемо відзначити, що в Україні обсяги експорту та імпорту у розрахунку на одну особу населення є суттєво нижчими у порівнянні з розвиненими державами. Так, обсяг експорту становив 0,9 тис. дол. США на одну особу, а імпорту – 1,1 тис. дол. США за рік, тоді як, наприклад, у Польщі ці показники склали 5,9 та 5,8 тис. дол. США, у Чехії – 13,5 та 12,6 тис. дол. США. 3-поміж досліджуваної групи країн найвищі позитивні значення сальдо зовнішньої торгівлі мали місце у Нідерландах (+101,8 млрд. дол. США), Сінгапурі (+84,7 млрд. дол. США), Італії (+63,4 млрд. дол. США), Японії (+44,2 млрд. дол. США), Данії (+18,67 млрд. дол. США). В Україні сальдо зовнішньої торгівлі характеризувалося від’ємним значенням і складало (-9,37 млрд. дол. США).

Отже, можна констатувати низький рівень активності у сфері зовнішньоекономічної діяльності в Україні, що свідчить про доцільність вжиття нагальних заходів щодо її інтенсифікації на всіх рівнях.

Важливими напрямками активізації зовнішньоекономічної діяльності вітчизняних суб’єктів господарювання виступають: розвиток відповідної інфраструктури, поліпшення кадрового забезпечення, залучення іноземних інвестицій, доступ до інформаційних ресурсів і мереж, аналіз і прогнозування стану, тенденцій і перспектив зовнішньоекономічної діяльності, активізація участі у міжнародних проєктах та використання кращого зарубіжного досвіду [13]. Не менш актуальне значення мають спрощення процедур експортно-імпортних операцій, оптимізація діяльності та координація взаємодії контролюючих та митних органів, розвиток торгово-транспортних коридорів, поліпшення процедур отримання дозвільних та інших документів тощо [16].

До інструментів активізації зовнішньоекономічної діяльності можуть бути віднесені: адміністративно-правові, організаційно-економічні, інвестиційні, фінансово-кредитні, фіскальні, інноваційні, виробничі, науково-освітні [7]. Інструменти державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності включають тарифне, нетарифне та валютне регулювання [1].

Оскільки провадження зовнішньоекономічної діяльності найчастіше супроводжується дією низки ризиків та загроз, у складі механізму її активізації має бути передбачений відповідний інструментарій управління ризиками, включаючи ідентифікацію джерел їх виникнення, оцінювання міри впливу та визначення альтернативних підходів до їх мінімізації та усунення [5].

Активізація зовнішньоекономічної діяльності також можлива за рахунок розвитку відносин державно-приватного партнерства, надання консалтингових послуг, оптимального використання всіх видів ресурсів, підвищення інвестиційної привабливості вітчизняних суб’єктів господарювання і територій [6], широкого використання системи Інтернет-розрахунків, сервісів електронних грошей та онлайн-взаємодії між суб’єктами зовнішньоекономічної діяльності в цілому [2].

Таким чином, напрями вдосконалення інструментарію механізму активізації зовнішньоекономічної діяльності в Україні полягають у наступному:

1. В адміністративно-правовій сфері – вдосконалення вітчизняної нормативно-правової бази, гармонізація її зі світовими нормами і стандартами, підвищення рівня правової захищеності суб’єктів зовнішньоекономічних відносин.

2. В інвестиційній сфері – підвищення привабливості вітчизняних суб’єктів господарювання для вітчизняних та зарубіжних інвесторів, забезпечення гарантій для іноземних інвесторів на державному рівні, сприяння диверсифікації джерел залучення інвестицій та оптимізації їх використання.

3. В організаційно-економічній сфері – стабілізація економічної ситуації в державі, підвищення рівня економічного розвитку на інноваційних засадах, рівня та якості життя населення в цілому, організаційно-консультативна підтримка суб’єктів

зовнішньоекономічної діяльності на всіх етапах її здійснення.

4. У фінансово-кредитній сфері – кредитні пільги для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, залучення кредитів для фінансування спільної діяльності у пріоритетних для держави галузях економіки.

5. У сфері фіскального регулювання – оптимізація системи оподаткування зовнішньоекономічних операцій, застосування системи спеціальних знижок, обґрунтована диференціація ставок митних тарифів, звільнення від мита певних видів високотехнологічної продукції.

6. В інноваційній сфері – розвиток національної інноваційної системи та інноваційної інфраструктури, запровадження інновацій не лише у виробничій, але й у соціальній сфері, сприяння розвитку інноваційних екосистем та формуванню інноваційно-інтегрованих структур різних типів.

7. У виробничо-технологічній сфері – сприяння підвищенню техніко-технологічного виробництва, придбання інноваційних технологій та обладнання, виробництву високотехнологічних видів продукції.

8. В освітньо-науковій сфері – спрямування наукових досліджень і розробок на вирішення пріоритетних для економіки і суспільства завдань, підвищення ефективності як фундаментальних, так і прикладних досліджень і розробок, сприяння кооперації у сфері виконання досліджень і розробок між державними інституціями, бізнесовими структурами, науковими та освітніми установами та іншими представниками громадянського суспільства, розвиток відносин державно-приватного партнерства, забезпечення орієнтованості системи професійної підготовки кадрів на задоволення потреб у фахівцях інноваційного типу підприємств, установ та організацій, підвищення якості та практичної спрямованості вищої та професійно-технічної освіти, формування на базі університетів потужних дослідницьких комплексів, діяльність яких спрямована на вирішення нагальних потреб конкретних територій і держави в цілому.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, у статті проведено порівняльний аналіз основних складових інноваційної інтеграції у напрямі активізації зовнішньоекономічної діяльності, базуючись на концепції п'ятикратної спіралі (уряд, бізнес, наука і освіта, громади, екологічне середовище суспільства). Констатовано низькі позиції України за всіма переліченими напрями активності порівняно з розвиненими країнами світу. Обґрунтовано напрями поліпшення інструментарію активізації зовнішньоекономічної діяльності в Україні в умовах інноваційно-інтеграційних процесів, які включають адміністративно-правову, інвестиційну, організаційно-економічну, фінансово-кредитну, фіскальну, інноваційну, виробничо-технологічну та освітньо-наукову сфери.

Перспективи подальших досліджень за напрямом дослідження полягають у необхідності визначення диференційованих засобів впливу на стан зовнішньоекономічної активності суб'єктів соціально-економічних відносин, адаптації зовнішньоекономічних відносин до реалій розвитку цифрового суспільства.

Список літератури

1. Акименко О.Ю. Формування механізму сучасного регулювання зовнішньоекономічної діяльності як важливої передумови розвитку експортно орієнтованого виробництва. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2019. Вип. 24(1). С. 5-9.
2. Алексєнко Л.М., Стецько М.В. Механізм фінансування зовнішньоекономічної діяльності в умовах реалізації пріоритетних економічних реформ. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки*. 2015. Вип. 13(2). С. 111-114.
3. Вергал К.Ю. Організаційні аспекти формування інтегрованих структур у торгівлі. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія: Економічні науки*. 2020. №2. С. 14-23.
4. Вецепура Н.В. Теоретичні аспекти управління в умовах інтегрованих корпоративних структур.

- Вісник Одеського національного університету. Серія: Економіка. 2018. Т. 23, Вип. 7. С. 39-43.
5. Домбровська С.М. Механізми державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності та митного адміністрування. *Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування*. 2017. №1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ttpdu_2017_1_14. (дата звернення: 15.10.2020).
  6. Завгородній А.В. Механізми управління ризиками зовнішньоекономічної діяльності Причорноморського регіону. *Причорноморські економічні студії*. 2019. Вип. 46(1). С. 20-24.
  7. Калашник М.В. Механізм активізації зовнішньоекономічної діяльності регіонів України. *Вісник Одеського національного університету. Серія: Економіка*. 2014. Т. 19, Вип. 2(1). С. 108-112.
  8. Кахович О.О., Вотченко Р.І. Формування механізму управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємств. *Економічний простір*. 2017. №125. С. 173-181.
  9. Кучерова Г.Ю. Життєздатність корпоративних інтегрованих структур національної економіки як результат розвитку інтеграційно-деінтеграційних процесів. *Ефективна економіка*. 2018. №6. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2018_6_11 (дата звернення: 15.10.2020).
  10. Левченко О.М., Ткачук О.В. Стратегічні аспекти розвитку інноваційно-інтегрованих структур в Україні: основні складові та сучасний інструментарій. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки*. 2017. Вип. 32. С. 28-39.
  11. Марчук Л.П. Особливості функціонування інтегрованих структур в умовах інноваційного розвитку. *Економіка і регіон*. 2012. №1. С. 189-194.
  12. Наumenko М.О. Розробка моделей стратегічного управління інтегрованими корпоративними структурами. *ScienceRise*. 2017. №3. С. 25-28.
  13. Наумова Л.М. Механізми розвитку зовнішньоекономічної діяльності підприємств Херсонської області. *Економіка та держава*. 2015. №2. С. 79-82.
  14. Обруч Г.В. Концептуальні основи формування інноваційно-інтегрованого транспортно-виробничого кластера. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки*. 2016. Вип. 21(2). С. 77-81.
  15. Півень А.В., Пашко В.В. Структурні особливості інтегрованих об'єднань підприємств агропромислового виробництва. *Український журнал прикладної економіки*. 2019. Т. 4, №3. С. 386-392.
  16. Положенцева К.В. Механізм розвитку зовнішньоекономічної діяльності України в контексті інтеграції до ЄС. *Молодий вчений*. 2019. №1(2). С. 496-500.
  17. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16.04.1991 р. №959-ХІІ, зі змінами та доповненнями. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12#Text> (дата звернення: 15.10.2020).
  18. Пузирьова П.В. Основні фактори впливу на процес формування та розвитку інноваційного потенціалу інтегрованих структур бізнесу. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2020. №10. С. 72-81.
  19. Сизоненко В.О. Механізми активізації інноваційної діяльності інтегрованих структур. *Теоретичні та прикладні питання економіки*. 2012. Вип. 27(1). С. 76-86.
  20. Синяньська Я.М., Куцкевич К., Готра В.В. Організаційно-економічні аспекти формування інтегрованого інноваційного підприємництва в сучасних умовах. *Вісник Київського національного університету технологій та дизайну. Серія: Економічні науки*. 2019. №5. С. 59-66.
  21. Станіславик О.В., Антонюк Д.В. Стратегічні аспекти управління розвитком інтегрованих бізнес-структур. *Економіка. Фінанси. Право*. 2016. №6(1). С. 20-24.
  22. Carayannis, Elias G., Barth, Thorsten D., Campbell David F.J. The Quintuple Helix innovation model: Global warming as a challenge and driver for innovation. *Journal of Innovation and Entrepreneurship, Springer, Heidelberg*. 2012. Vol. 1. P. 1-12. URL: <http://dx.doi.org/10.1186/2192-5372-1-2>
  23. The Global Competitiveness Report URL: <https://www.weforum.org/reports/global-competitiveness-report-2019>. (Last accessed: 15.10.2020).
  24. The Global Innovation Index (GII) 2020: Who Will Finance Innovation? URL: <https://www.globalinnovationindex.org> (Last accessed: 15.10.2020).
  25. The World Factbook. URL: <https://www.cia.gov/the-world-factbook/> (Last accessed: 15.10.2020).

References

1. Akymenko, O.Yu. (2019) Formuvannia mekhanizmu suchasnoho rehulivannia zovnishn'oekonomichnoi diial'nosti iak vazhlyvoi peredumovy rozvytku eksportno oriietovanoho vyrobnytstva [Formation of the mechanism of modern regulation of foreign economic activity as an important prerequisite for the development of export-oriented production] *Naukovy visnyk Uzhhorods'koho natsional'noho universytetu. Serii: Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo – Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Series: International Economic Relations and the World Economy* 24(1), 5-9 [in Ukrainian].
2. Alekseenko, L.M., & Stets'ko, M.V. (2015) Mekhanizm finansuvannia zovnishn'oekonomichnoi

- diial'nosti v umovakh realizatsii priorytetnykh ekonomichnykh reform [The mechanism of financing foreign economic activity in the conditions of realization of priority economic reforms] *Naukovyy visnyk Khersonskoho derzhavnogo universytetu. Seriya: Ekonomichni nauky – Scientific Bulletin of Kherson State University. Series: Economic Sciences* 13(2), 111-114 [in Ukrainian].
3. Verhal, K.Yu. (2020) Orhanizatsijni aspekty formuvannia intehrovanykh struktur u torhivli [Organizational aspects of the formation of integrated structures in trade] *Naukovyy visnyk Poltavskoho universytetu ekonomiky i torhivli. Seriya: Ekonomichni nauky – Scientific Bulletin of Poltava University of Economics and Trade. Series: Economic Sciences* 2, 14-23 [in Ukrainian].
  4. Vetsepura, N.V. (2018) Teoretychni aspekty upravlinnia v umovakh intehrovanykh korporatyvnykh struktur [Theoretical aspects of management in the conditions of integrated corporate structures] *Visnyk Odes'koho natsional'nogo universytetu. Seriya: Ekonomika – Bulletin of Odessa National University. Series: Economics* 23, 7, 39-43 [in Ukrainian].
  5. Dombrovs'ka, S.M. (2017) Mekhanizmy derzhavnogo rehuliuвання zovnishn'oekonomichnoi diial'nosti ta mytnoho administruvannia [Mechanisms of state regulation of foreign economic activity and customs administration] *Teoriia ta praktyka derzhavnogo upravlinnia i mistsevoho samovriaduvannia – Theory and practice of public administration and local self-government* 1 Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ttpdu_2017_1_14. [in Ukrainian].
  6. Zavhorodnij, A.V. (2019) Mekhanizmy upravlinnia ryzykamy zovnishn'oekonomichnoi diial'nosti Prychornomors'koho rehionu [Risk management mechanisms for foreign economic activity of the Black Sea region] *Prychornomors'ki ekonomichni studii – Black Sea Economic Studies* 46(1), 20-24 [in Ukrainian].
  7. Kalashnyk, M.V. (2014) Mekhanizm aktyvizatsii zovnishn'oekonomichnoi diial'nosti rehioniv Ukrainy [The mechanism of intensification of foreign economic activity of the regions of Ukraine] *Visnyk Odes'koho natsional'nogo universytetu. Seriya: Ekonomika – Bulletin of Odessa National University. Series: Economics* 19, 2(1), 108-112 [in Ukrainian].
  8. Kakhovych, O.O., & Votchenko, R.I. (2017) Formuvannia mekhanizmu upravlinnia zovnishn'oekonomichnoi diial'nistiu pidpriemstv [Formation of the mechanism of management of foreign economic activity of the enterprises] *Ekonomichnyj prostir – Economic space* 125, 173-181 [in Ukrainian].
  9. Kucherova, H.Yu. (2018) Zhyttiezdatnist' korporatyvnykh intehrovanykh struktur natsional'noi ekonomiky iak rezul'tat rozvytku intehratsijno-dezintehratsijnykh protsesiv [Viability of corporate integrated structures of the national economy as a result of the development of integration and disintegration processes] *Efektivna ekonomika – Efficient economy* 6 Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2018_6_11 [in Ukrainian].
  10. Levchenko, O.M., & Tkachuk, O.V. (2017) Stratehichni aspekty rozvytku innovatsijno-intehrovanykh struktur v Ukraini: osnovni skladovi ta suchasnyj instrumentarij [Strategic aspects of development of innovative-integrated structures in Ukraine: main components and modern tools] *Naukovi pratsi Kirovohrads'koho natsional'nogo tekhnichnogo universytetu. Ekonomichni nauky – Scientific works of Kirovograd National Technical University. Economic sciences* 32, 28-39 [in Ukrainian].
  11. Marchuk, L.P. (2012) Osoblyvosti funktsionuvannia intehrovanykh struktur v umovakh innovatsijnoho rozvytku [Features of functioning of integrated structures in the conditions of innovative development] *Ekonomika i rehion – Economy and region* 1, 189-194 [in Ukrainian].
  12. Naumenko, M.O. (2017) Rozrobka modelej stratehichnogo upravlinnia intehrovanykh korporatyvnymy strukturamy [Development of models of strategic management of integrated corporate structures] *ScienceRise* 3, 25-28 [in Ukrainian].
  13. Naumova, L.M. (2015) Mekhanizmy rozvytku zovnishn'oekonomichnoi diial'nosti pidpriemstv Khersonskoi oblasti [Mechanisms of development of foreign economic activity of enterprises of Kherson region] *Ekonomika ta derzhava – Economy and state* 2, 79-82 [in Ukrainian].
  14. Obruch, H.V. (2016) Kontseptual'ni osnovy formuvannia innovatsijno-intehrovanoho transportno-vyrobnychoho klastera [Conceptual bases of formation of innovative-integrated transport-production cluster] *Naukovyy visnyk Khersonskoho derzhavnogo universytetu. Seriya: Ekonomichni nauky – Scientific Bulletin of Kherson State University. Series: Economic Sciences* 21(2), 77-81 [in Ukrainian].
  15. Piven', A.V., & Pashko, V.V. (2019) Strukturni osoblyvosti intehrovanykh ob'iednan' pidpriemstv ahropromysloвого vyrobnytstva [Structural features of integrated associations of agro-industrial enterprises] *Ukrains'kyj zhurnal prykladnoi ekonomiky – Ukrainian Journal of Applied Economics* 4, 3, 386-392 [in Ukrainian].
  16. Polozhentseva, K.V. (2019) Mekhanizm rozvytku zovnishn'oekonomichnoi diial'nosti Ukrainy v konteksti intehratsii do YeS [The mechanism of development of foreign economic activity of Ukraine in the context of integration into the EU] *Molodyj vchenyj – Young scientist* 1(2), 496-500 [in Ukrainian].
  17. Pro zovnishn'oekonomichnu diial'nist': Zakon Ukrainy vid 16.04.1991 r. №959-XII, zi zminamy ta

- dopovnenniamy [On foreign economic activity: Law of Ukraine of 16.04.1991 №959-XII, as amended] Verkhovna Rada Ukrainy – Verkhovna Rada of Ukraine Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12#Text> [in Ukrainian].
18. Puzyr'ova, P.V. (2020) Osnovni faktory vplyvu na protses formuvannia ta rozvytku innovatsijnoho potentsialu intehrovanykh struktur biznesu [The main factors influencing the process of formation and development of innovation potential of integrated business structures] *Formuvannia rynkovykh vidnosyn v Ukraini – Formation of market relations in Ukraine* 10, 72-81 [in Ukrainian].
  19. Syzonenko, V.O. (2012) Mekhanizmy aktyvizatsii innovatsijnoi diial'nosti intehrovanykh struktur [Mechanisms of activation of innovative activity of integrated structures] *Teoretychni ta prykladni pytannia ekonomiky – Theoretical and applied issues of economics* 27(1), 76-86 [in Ukrainian].
  20. Synians'ka, Ya.M., Kutskevych, K., & Hotra, V.V. (2019) Orhanizatsijno-ekonomichni aspekty formuvannia intehrovanoho innovatsijnoho pidpriemnytstva v suchasnykh umovakh [Organizational and economic aspects of the formation of integrated innovative entrepreneurship in modern conditions] *Visnyk Kyivs'koho natsional'noho universytetu tekhnolohij ta dyzajnu. Seriya: Ekonomichni nauky – Bulletin of Kyiv National University of Technology and Design. Series: Economic Sciences* 5, 59-66 [in Ukrainian].
  21. Stanislavsky, O.V., & Antoniuk, D.V. (2016) Stratehichni aspekty upravlinnia rozvytkom intehrovanykh biznes-struktur [Strategic aspects of managing the development of integrated business structures] *Ekonomika. Finansy. Pravo – Economy. Finances. Law* 6(1), 20-24 [in Ukrainian].
  22. Carayannis, Elias G., Barth, Thorsten D., & Campbell David F.J. (2012) The Quintuple Helix innovation model: Global warming as a challenge and driver for innovation. *Journal of Innovation and Entrepreneurship*, ISSN 2192-5372, Springer, Heidelberg, 1, 1-12, <http://dx.doi.org/10.1186/2192-5372-1-2> [in English].
  23. The Global Competitiveness Report (2019). Retrieved from: <https://www.weforum.org/reports/global-competitiveness-report-2019>. [in English].
  24. The Global Innovation Index (GII) 2020: Who Will Finance Innovation? Retrieved from: <https://www.globalinnovationindex.org> (Last accessed: 15.10.2020) [in English].
  25. The World Factbook. Retrieved from: <https://www.cia.gov/the-world-factbook/> [in English].

Oleksandr Levchenko, Professor, Doctor in Economics (Doctor of Economic Sciences)

Central Ukrainian National Technical University, Kropyvnytskyi, Ukraine

Olha Viunyk, Associate Professor, PhD in Economics (Candidate of Economic Sciences)

Central Ukrainian National Technical University, Kropyvnytskyi, Ukraine

Mechanisms for Intensifying Foreign Economic Activity of Innovative-Integrated Structures

The paper considers the modern mechanisms of intensification of foreign economic activity of innovative-integrated structures. The role of innovative-integrated structures in the context of foreign economic activity, advantages and threats of their functioning, factors influencing their development were given. The expediency of further development of innovative-integrated structures based on «The Quintuple Helix model» (scientific and educational institutions, business structures, government, civil society and the environment) was stated. The analysis of indicators of development of higher education, research and development, political environment and business environment, social capital and environmental sustainability, the state of cluster development and foreign economic activity in Ukraine in comparison with developed countries was conducted. It was noted the low level of foreign economic activity in Ukraine in comparison with the developed countries.

The ways of improving the mechanisms of intensification of foreign economic activity in Ukraine in terms of innovation processes were substantiated, which include administrative and legal, investment, organizational and economic, financial and credit, fiscal, innovation, production and technological and educational and scientific spheres. The expediency of improving the domestic regulatory framework, increasing the attractiveness of businesses for investors, stabilizing the economic situation, improving the system of tax and customs regulation, development of national innovative system, infrastructure and innovative ecosystems, ensuring the orientation of the educational system to highly qualified specialists training was emphasized.

Prospects for further research in the field of research are the definition of differentiated means of influencing the state of foreign economic activity of the subjects of socio-economic relations, methods of adaptation of foreign economic relations to the realities of digital society.

foreign economic activity, mechanism, innovative-integrated structure, globalization, cluster, integration, innovation

Одержано (Received) 26.11.2020

Прорецензовано (Reviewed) 05.12.2020

Прийнято до друку (Approved) 21.12.2020